

ÚTTHEIMURINN

Íslendsku handritini

Ivasom stríðsvápn — hægstirættur síðsta orðið?

TAÐ ER HEILT SJÁLDSAMT, SUM ÍSLENSKU HANDRITINI
FAA SINNI AT KOKA, HVORJA FERÐ TEY VERÐA HAVD
A MALI

Í FOLKATINGSSETUNI 1960—61 LEGÐI TAVERANDI KENSLU
MALARÁÐHARRI JÖRGEN JÖRGENSEN FRAM UPPSKOT
UM LOG TIL BROYTINGAR Í FUNDATSINUM FRÁ 18. JANU
AR 1760 FYRI LEGAT ARNA MAGNUSSONAR (Hin armagn
æanski stovnurin). SAMBÆRT UPPSKOTIÐ SKULDI EITT BYTI
FARA FRAM Í BÄÐUM DEILDUNUM HJA HESUM STOVNI.
SOLEIÐIS AT HANDRIT OG ARKIVALIUR STOVNSINS, SUM
METAST KUNDI AT VERA ÍSLENSK OG N. VÖRÐU LATIN
ÍSLENSKA UNIVERSITETINUM TIL VARVEITSLU SAM-
SVARANDI FYRISKIPANIR FUNDATSINS. OG SAMSTUNDIS
VAR UPPSKOT UM AT ÖNNUR HANDRIT SKULDI HAND-
AST DET KGL. BIBLIOTEK.

Uppskotið varð viðtekið við 110 atkvæðum móti 39, men lógin
varð ekki undirritað vegna kravi frá 61 folkatingslimum.
Nú hefur kennumálaráðharrin K. B. Andersen reist málið af
nyggjum, og tað kann neyvan henda, at málið ekki verður sam-
tykt; men samtíðis er neyvan ívi um, at málið kemur fyrri dóm-
stólarnar.

STRÍÐIÐ ER BEIN- LEIÐIS CHAUVINISTISK

Tær sinnisrørsur, sum longu eru
elvdar fram av stýrinum fyrri arma-
magnæiska stovnin og eina rúgvu
av øðrum visindamönnum, bendir
móti einum at rættuliga hørðum
stríði um handritini eitt triðja
stríðið síðan seinra heimsbardaga.
Byrjanin til hetta stríðið er ein
piesa, sum hondskriftsnevndin frá
1964 hevur sent út undir fyrirsæti
av dr. phil. Johs. Brøndum-Niel-
sen, professara.

I hesi piesu gevur nevndin ikki
eins eina frágreiðing um, hvi
hon vil hava handritini varveitt í
Danmark, men fer ógvuliga hørð-
liga í herað móti Íslandi og ís-
lendingum.

Tað, at tað eru íslendingar, sum
hava skapað tey flestu handritini,
her er talan um, ger ikki stóðu
nevndarinnar mildari, heldur ikki
tað at Ísland ofrar miljónir av
krónum fyrri at skapa tey allra
bestu kamningar- og granskningar-
likindi fyrri útlendingar eftir at
handritini eru heimmokun.

HINIR SYNDAFULLU ÍSLENDINGAR —

Nevndin sigur m. a.:
1. Tey flestu pergamenthandritini
eru í ringum skil. Tey eru
illa farin av sliti og elli, svart
av soti og skitti frá íslenskum
gørðum, og tey kunnu vanliga
ikkí lesast uttan við hjálp av
langt framkomnum teknikki.
2. Tað ið eitt gamalt pergament-
handrit, sum var ringt at lesa,
var skrivað av til lættari lesi-
liga pappirhandskrift, høvdu
teir ikki longur brúk fyrri teim-

um gomlu handritunum. Tey
vörðu brend ella skrodd ella
eisini varð pergamentið brúkt
til øðrari endamála, t. d. at
leggja uttan um bókur, seym-
mynstur og tilíkt. Seinri govu
teir handritini til fólk, ið
høvdu áhuga fyrri slíkum goml-
um lutum.

3. I einum brævi frá 4. juni 1728
skrivur Arne Magnusson til
ein prest í Íslandi, sum hjálpti
honum við innsavningararbeiði-
ð: «Tað er betri, at slíkir lutir
liggja her á bókasavnum,
enn at tey, tað ið tygum eru
deyður, verða sundurskrodd av
fólki, ið ekki hava skil á slík-
um.»

Nevndin heldur áfram við skuld-
setingum móti íslendingum, sum
fyrri mammon gjøgnum tíðirnar
hava selt handrit til útlendingar
o. s. fr.

Ein skiltur, hvussu hesir serfrøð-
ingar og væl lærdu visindamenn
gera sær til góðar, meðan nevndin
er samlað til fundar undir «mid-
natlampens skær», og gevur ís-
lendingum síni fyraðunda eftir
málinum: syndir fedranna ganga í
arv til børnini.

Hin vegin gloyma teir at greiða
frá, hvi Danmark næstan eingi
miðaldarskriv eigur eftir, hvi hin
armagnæiska samlingin hevur
ligið í meira enn 200 ár uttan ábót
ur, og hvi danskir visindamenn
enn ikki hava givið út 1. bind av
formiseldskini orðabókini. Ar-
beiðið kundi verið byrjað fyrri 200
árum síðan — varð tað fyrri 20 ár-
um síðan, men framvegis uttan
nakað úrslit.

TRIGGIR SPURNINGAR I HANDRITARMÁLNUM

1. Vilja vit ganga íslendingum á
móti við teirra ynskjum um
sjálvir at hava sínar tjóðskapar
ligu ognir í hondum?
2. Er tað gjørligt at gera visinda-
ligt grannskningararbeiði við
fotokopium?

Herleiðari djevulsins

Maðurin, sum skrivaði dagbøkurnar hjá tyska hervaldinum, søgu-
maðurin Percy E. Schram, roynir at geva eina mynd av Hitler
sum herleiðara og herovasta

LONGU Í 1942 VÖRU ALLIR TEIR TYSKU HERLEIÐARAR
NIR FULLKOMULIGA GREIÐIR YVIR AT KRIGGIÐ VAR
TAPT. AFTANÁ HIN RÆBULIGA ÖSIGURIN VIÐ STALIN
GRAD Í FEBRUAR 1943, TA HERDEILDIR VON PAULUS-
AR VÖRÐU INNIGYRDAR OG GJÖRDAR TIL EINKIS.
VAR TAÐ NEYVAN MAÐUR Í HERLEIÐSLUNI, SUM
LONGUR VAR Í IVA — ÆTLANDI EINUM UNDANTIK-
UM, HINUM AVGERANDI, HITLER SJÁLVUM

ÆTLANDI — tí tað er óvist,
at hann, herovastin fyrri alla hina
tysku hermeginna, ikki eisini hevði
gjørt sær greitt, hvønn veg tað bar.
Nógvir biografir eru skrivaðir
um tyska einaræðisharran, eisini
verk hansara sum herleiðari. Ek-
lýst, men neyvan so væl og gjølla,
sum PERCY E. SCHRAM, nú
professari við søguliga deildina í
Gottingen, kann gera tað. Tað
var Schramm, sum forðri kriggs-
dagbøkurnar hjá «Oberkommando
der Wehrmacht», og hann hevur tí
havið sjáldan góðar umstøður at fáa
hendur á øllum dokumentarískum
tilfari.

AMATORURIN SUM GJÖRIST HEROVASTI

At Percy Schramm, eins og flest
öll tyskt skald aftaná heimsbardaga-
na, roynir at gera seg leysan av
flokkinum, er einki at undrast yv-
ir; men bókir verður ikki minni
áðugaverd av tí. Við at lesa bók-
ina rennur tann spurningurin fram:
Hvussu kundi tað bera til, at Hit-
ler, hesin amatørurin, kundi fáa
herleiðararnar blint at fylgja sær
og ætlandi kundi bílla teimum inn,
at hann átti yvirnátturliga megi við
á teimum økjum, har teir skuldu
verða sjálvsstöðugir?

Hesin ivasurningurin verður or-
sakurð av, at skaldið hevur tey
grundleggjandi sjónarmið, sum
fóru uttanfyri Týskland vil taka
undir við; Hann meinar, at Hit-
ler til síðstu lotu var pára nor-
malur!

TRIGGJAR FERÐIR STÓRT FRAMSKYGN

Schramm sigur, at undir krig-
num visti Hitler trigggjar ferðir
stórt framskygni: Ætlanin» WE-
SERUBUNG», sum umfataði álop-
ini á Danmark og Noreg við teirri
djørvu siglingini heilt inn í Oslo-
fjørðin og tey enn djarvaru álop-
ini á Narvik.

Síðan kemur álopið á Vestur-
europu, har Hitler kveistraði til
viks ætlanirnar hjá herleiðsluni at
leypa á á høgna vigvølli inn í
Frankriki, men í staðin fyrri fylg-
du ætlanum hjá v. MANN-
STEIN, herleiðara at gera álopið
móti Sedan-Abbeville. Endaliga
vóru tað boðini á vetri 1941—42
til herin at seta seg fastan á eystr
vigvølli, har teir vóru komnir
longst eystur uttan mun til front-
linjur og vandar fyrri innigyrðing
— ein bóðskapur sum hevði til úr-
slits, at tyska stríðsvaldið vann á
hina fyrstu álvarsomu kreppuni
undir krignum.

JODL, herleiðari, sum í mong
ár hevði verið leiðari fyrri øvasta
herleiðslustovninum, segði, at hes-
ar trigggjar hendingar gjørdur, at
Hitler sjálvur trúði, at hann var
ein framúr herleiðari, ein nýggjur

3. Kann nevndin fyrri armagna-
æisku samlingunum sýta fyrri,
at handritini verða latin?
Hjá fyrsta spurningin verða
folkatingsmenninir at svara uppá,
ta ið teir fáa málið til viðgerðar
síðst í október mánað. Annar
spurningur er longu svaraður, tað
er royndur lutur, at fotokopium
eru betur hóskaði til visindaligt
granskningararbeiði enn upprunaligu
handritini. Hvat viðvíkri líkind-
unum at dagfesta handritini liggur
landið ikki væl. Tann teknikkur,
sum skuldi hava greitt hetta ar-
beiðið, er enn ikki uppfunnin, og
tann dag, hann er uppfunnin, kann
hetta arbeiðið líka væl fara fram
í Reykjavík sum í Danmark. Síð-
sta spurningin kann bert hægstir-
ættur svara uppá, og tað verður
hann ivaleyst eisini at gera.

Eftir Ole Malmqvist
í stjórnarblaðnum AKTUELT

AHUGAVERD BÓK UM HITLER OG HERKYNSTUR HANSARA

Napoleon — eitt mistak, sum sein-
ri kom at kosta hundræðisundir
av mannalivum.

INGIN IVI UM ÖRSÖKIRNAR TIL ENDALIGA ÖSIGURIN

Bókin, sum er smíðað saman av
úrðrogum fyrri dagbókunum hjá her-
leiðsluni, letur eingi ivamál vera
eftir um orsökarnar til endaliga
ösigurin. Allastaðni varð tyska her-

meigin sligin, banka sundur og
saman á havinum, á landi og í
luftini. Her verður einki rúm eftir
til dolkasögur. Eingin kann siga,
at tað var sivil frónturin sum
sveik, so hermenninir stóðu einsa-
mallir og hjálparleysir eftir — eins
og aftaná fyrri heimsbardaga.

Tvørturimóti sigur skaldi frá,
hvussu undrunarsamir herleið-
ararnir vóru, hvørja ferð teir
frættu frá teimum ógligu rúgv-
unum av kriggsamboðum, idn-
aðurin kundi lata teir fáa, sjálvt
tá i tysku verksmiðjurnar bert
vóru rukandi óskudangar aftaná
loftalop teirra sameindu. So
seint sum 29. des. 1944 segði
HITLER við herovastin fyrri
pansaradeildinar: «I hesum máni
áð ventu vit eina framleiðslu
umfatandi 1500 tanks og sjálv-
koyrandi kanónir.»
Men týðningurin av hesum
mongu afkørum var ivasamur, tí
oljan gekk undan, og tá ið teir
høvdu mist Ungarn segði Hitler:
«Uttan hesa olju er tað ógjørligt at
stríðast. Men kortini helt hitt
meningsleysa stríðið áfram.

OFATILIG EVNI AT YVIRALTA MENTI

Hitler hevði einki ofatilig evni
at fáa fólk at trúgva uppá seg, og
hetta galt ikki bara, ta hann helt
roðu á massafundum.

Hin nýsetti ovastin fyrri loft-
vápnið, RITTER v. GREIM, her-
leiðari, vitjaði Hitler 27. apríl
1945 í kjallaranum í rikisskansell-
inum. Tá bardust teir longu í Ber-
lin. v. Greim, sum var særður á
ferðini til Berlin, kom sum ein
maður, ið var fullvisur í at bardag
in var tapstur, men — sigur hann
frá — hann fór av stað aftur í sera
góðum lag; tað var sum at hava
verið í einum «foryngilsisbað» at
hava talað við Hitler.

Sjálvt um væl farnir feltmarskall
ar sum v. KLUGE (sum tók seg
sjálvan av degum við eitur) og
JODL, sum varð hongdur í Nürn-
berg, ásannaðu til endans hern-
aðarliga flogvit Hitler. I fongsl-
inum skrivaði Jodl: «Hann (Hitler)
lat seg jarða í ruinum av sinum
ríki og sinum vónum. Lat teir
døma hann, sum eru forir fyrri tí
— og kann ikki!»
(Framhald á 3. síðu)

Tollalógin

28. október skrivur »14. sept.« m. a.:

»Um tollastigini sum heilt er at siga, at meðan tollu-
n á nøkr-
um luksumvorum vóru hekkjaðir, varð tollurin á flestum van-
ligum nýtsumvorum hin sami, meðan hann av øðrum slíkum (t.
d. klednavorum) varð leikkaður.«

Áðrenn farið verður viðari er
vert at nevna, at »14. sept.« sum
við ongum skili hevur skattalóg og
tollalóg saman, sigur hina gomlu
tollalógina vera »órimuliga« og
»avvaldaða«.

Tað hevði verið áðugavert at
fingið at vita, hvar hinar miklu
nýskapanir og nútímansergørir av
tollalógini eru at finna?

I tollastigunum er einki tilíkt at
finna, og var hin gamla tollalógin

»óráttvise« og »órimuliga«, er hin
nýggja av hesum landstýrinum enn
meira óráttvise og órimulig.

Vit venda aftur til hin »hekk-
aða« tollin á luksumvorum og hin
»eminkaða« tollin á klednavorum
o. o.

Nú er ikki altíð lætt at siga,
hvat meinast við »luksumvorum«, og
allra minst, hvat »14. sept.« leggur
í hetta heitið; men vit fara kortini
Framhald á 4. síðu

HANDVERKARAR

Vit sóknast eftir nøkrum bygningssnikkarum ella timbrarum.

Maskinsnikkaravirkið í Hornabø

Tlf. 2151 — 2596

Spinnið í Gøtu

tygum fáa gott tógv, og skjóta avgreiðslu.
Vit keypa óvaskaða og vaskaða ull og selja øll sleg av feroy-
skum tógvi.

TÖTINGARVIRKIÐ

v/ Ólavur Gregersen — tlf. 20 í Gøtu

FÆRØSK MARGARINE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

FINN PRODUKT

Skála skipasmiðja & handilsvirki

SKÁLA

Telefon Runavík 7260

Stálskipasmíð

Sleipistöð
Skipasmiðja
Mekaniskur verkstaður
Elektriskar installatiónir
Skipstúgørð
Fiskaútflutningur
Sildaútflutningur
Frystivirki
Matvorubúð
Klædnabúð
Kol

Nýmótans fiskavirki við kuldagoymslum